Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) No. S1 (May-July 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

รูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร

A Recreation Center Management Model for Promoting a Learning Metropolis Based on Buddhist Principles in Bangkok Metropolitan Administration Recreation Centers

ณัฏฐาวีรกร ตาซื่อ[1*]

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Natthaweerakorn Tasue [1*]
[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
✉: * Natthaweerakorn@mcu.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 09 June 2026; Revised: 23 July 2026; Accepted: 30 July 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร 2) พัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการตามหลักพุทธธรรม และ 3) ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ใช้การวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ใช้บริการศูนย์นันทนาการ 322 คน และผู้ประเมินรูปแบบ 25 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนี PNImodified ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพมาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่สุดคือการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อและในการทำงาน รองลงมาคือการยกระดับคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฟื้นฟูการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน การขยายโอกาสการเรียนรู้ทุกระดับ และการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม คือ ธนาคารครูอาสาและปราชญ์นันทนาการ ศูนย์ข้อมูลปัญญาดิจิทัลและนิทรรศการมีชีวิต เวิร์กชอปคิดเป็นทำได้แก้ปัญหาไวและนันทนาการจิตอาสาพัฒนาวิถีธรรม และ 3) ผลการประเมินยืนยันว่ารูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ V-LEARN ซึ่งเชื่อมโยงการปฏิบัติที่มีคุณธรรมระบบพี่เลี้ยงตลอดชีวิต สินทรัพย์ดิจิทัล การคิดวิเคราะห์ การสนทนาสะท้อนคิด และเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: การบริหารศูนย์นันทนาการ, มหานครแห่งการเรียนรู้, หลักพุทธธรรม, V-LEARN

Abstract

This study aimed to (1) examine the priority needs for managing Bangkok Metropolitan Administration recreation centers to promote a learning metropolis, (2) develop a recreation center management model grounded in Buddhist principles, and (3) evaluate the model's suitability, feasibility, and usefulness. A multiphase mixed-methods design was employed. Quantitative data were collected through questionnaires from 322 recreation-center users and 25 model evaluators and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the modified Priority Needs Index (PNImodified). Qualitative data were obtained from interviews with 15 key informants and a focus group with nine experts and analyzed through content analysis. The findings showed that the highest-priority need was promoting learning for and through work, followed by improving learning quality and excellence, fostering a lifelong learning culture, revitalizing learning in families and communities, expanding learning opportunities from basic through higher education, and using modern learning technologies. The developed model comprised four components: principles, objectives, implementation methods, and conditions for success. Its four principal activities were a Volunteer Teacher and Recreation Scholar Bank, a Digital Wisdom Information Center and Living Exhibition, a rapid thinking and problem-solving workshop, and a volunteer recreation and virtuous-living project. Expert evaluation confirmed that the model was suitable, feasible, and useful. The model was synthesized as V-LEARN: Virtuous Practice, Lifelong Mentorship, Enhanced Digital Assets, Analytical Thinking, Reflective Dialogue, and Networked Learning City. The model therefore offers an actionable framework for connecting ethical practice, continuous mentoring, digital learning resources, analytical problem solving, reflective knowledge exchange, and citywide learning networks in Bangkok recreation centers.

Keywords: Recreation Center Management, Learning Metropolis, Buddhist Principles, V-LEARN

1. บทนำ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัย นำเสนอ แนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

นักวิชาการโดยทั่วไปมักได้ยินคำว่าโมเดล (Models) กันอย่างแพร่หลาย ทั้งในกลุ่มวิชาการบริหาร เศรษฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และสาขาวิชาอื่น ๆ คำศัพท์ดังกล่าวมีการเรียกแตกต่างกันไปในภาษาไทย บ้างก็เรียกว่า “รูปแบบ” หรือบางกลุ่มเรียกว่า “หุ่นจำลอง” หรือ “แบบจำลอง” บางคนอาจเรียกทับศัพท์ว่า “โมเดล” ก็มี ลักษณะคำที่เรียกใช้ส่วนใหญ่แตกต่างกันตามลักษณะที่มาใช้ เช่น ในวงการวิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์ และวิศวกรรม มักใช้คำว่า “หุ่นจำลอง” จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งได้อย่างดี ในวงการวิชาการมีการใช้คำว่า รูปแบบหรือ ตัวแบบ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ขอใช้คำว่า รูปแบบ เพื่อทำความเข้าใจและ

นำไปสู่การศึกษาถึงหลักการพัฒนารูปแบบต่อไป คำว่า รูปแบบ (Models) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ให้ความหมายของ “รูปแบบ (Model)” ไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง; (ศิลปะ) สิ่งที แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้นๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ เช่น รูปแบบผู้หญิง รูปแบบเป็ด รูปแบบวัด

บุญชม ศรีสะอาด (2554) รูปแบบ (Model) หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ที่ผู้วิจัย อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือ ตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบ หรือกิจกรรมในระบบ

Carter V. Good (1973) ได้รวบรวมความหมายของรูปแบบไว้ในพจนานกรมการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่นการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบเป็นต้น 3) เป็นแผนภูมิหรือรูปสมมุติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด 4) เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ ทางระบบสังคมที่เขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษา

อุทุมพร จามรมาน (2541) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวกันระหว่างตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบหรือโมเดลจึงมีมากกว่าสองมิติหลายตัวแปรและแต่ละตัวแปรดังกล่าวต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในเชิงเหตุผล ตัวอย่างรูปแบบของการบริหารจัดการ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้ากระบวนการผลลัพธ์ (input process output)

เบญจพร แก้วมีศรี (2545) ได้กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง ตัวแทนของความเป็นจริงในการทำให้ความสลับซับซ้อนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นเป็นการสะท้อนบางส่วนของปรากฏการณ์ออกมาให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องถึงความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน การเชื่อมโยงสิ่งที่เกี่ยวข้องมาไว้ด้วยกันโดยจะต้องใช้ข้อมูลเหตุผลและฐานคติมาประกอบการแสดงรูปแบบสามารถทำได้หลายลักษณะตั้งแต่กายภาพซึ่งเป็นรูปแบบของวัตถุและรูปแบบเชิงคุณลักษณะที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้านภาษาหรือสัญลักษณ์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ารูปแบบหมายถึงรูปแบบอย่างง่ายหรือย่อส่วน (simplified form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้นหรือในบางกรณีอาจใช้ประโยชน์ในการพยากรณ์ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

เบญจพร แก้วมีศรี (2545) อธิบายเพิ่มเติมว่า รูปแบบ คือ วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งถ่ายทอดความคิดความเข้าใจตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้สื่อสารใน

ลักษณะต่าง ๆ เช่นภาพวาดแผนภูมิหรือแผนผังต่อเนื่องให้สามารถเข้าใจได้ง่าย โดยสามารถนำเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ ดังนั้น “โมเดล” หรือรูปแบบจึงสามารถนำไปใช้ในลักษณะ ต่าง คือ 1) รูปแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบ 2) เป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่าง 3) เป็นแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และหลักการของระบบ

มยุรี อนุมานราชธน (2547) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบแนวความคิดพื้นฐานของสิ่งที่เป็นจริงของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งเพื่อใช้อธิบายเหตุการณ์ในรูปแบบที่ปรากฏให้เห็นว่าอะไรเกิดขึ้น ทำไมจึงเกิดสิ่งนั้น และสิ่งนั้นจะก่อผลอะไรบ้าง รูปแบบมักแสดงความสัมพันธ์ ที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปเป็นร่าง ทฤษฎีส่วนใหญ่มักถูกพัฒนามาจากรูปแบบที่ได้รับการทดสอบแล้ว

โดยสรุปรูปแบบ หมายถึงกระบวนการในการดำเนินงานหรือความสัมพันธ์ที่เป็นรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเป็นของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และหลักการของระบบ

ผู้วิจัย สรุปความหมายของรูปแบบว่า คือ สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเองเพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อที่เป็นแผนภาพที่ช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจสิ่งที่อธิบายที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมได้ชัดเจนมากขึ้น

1. แบบหุ่นจำลองเชิงเปรียบเทียบ (Analog Models) หมายถึง วิธีการจำลองจากของจริงหรือคล้ายกับของจริง อาจมีขนาดแตกต่างจากขนาดจริงไปบ้าง เช่น หุ่นจำลองรถยนต์หุ่นจำลองเครื่องบิน เป็นต้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเชิงกายภาพ จุดอ่อนที่พบก็คือ ไม่สามารถระบุความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบภายในแบบจำลองได้อย่างชัดเจน

2. รูปแบบที่ใช้ภาษาในการอธิบาย (Semantic Models) บางครั้ง เรียกว่ารูปแบบเชิงข้อความ หมายถึง การแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบเกี่ยวกับเจตคติ รูปแบบเกี่ยวกับผลการเรียนแบบต่าง ๆ จุดอ่อนของรูปแบบนี้ ก็คือ ขนาดความชัดเจน ยากแก่การทดสอบโครงสร้างของรูปแบบ

3. รูปแบบที่ใช้แผนภูมิ (Schematic Models) หมายถึง รูปแบบที่ใช้แผนภาพหรือแผนภูมิ (Diagram) ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อกัน เช่น การเขียนรูปแบบโครงสร้างขององค์การบริหาร เป็นต้น

4. รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematic Models) หมายถึง รูปแบบที่แสดงออกในรูปของสูตรหรือสมการทางคณิตศาสตร์จึงมักเรียกรูปแบบนี้ว่า รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ โดยเริ่มมีการนำมาใช้ในช่วงปี ค.ศ. 1960 ในสาขาวิการวัดผลการศึกษา ต่อมาได้ขยายผลไปในทางการวิจัยทางการศึกษาและสาขาวิชาอื่น ๆ เพราะสามารถทดสอบสมมติฐานได้ และนำไปสู่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ ได้

2) Non-recursive Model คือ รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรโดยมีทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวหนึ่งอาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงเหตุและตัวแปรเชิงผลพร□อมกันจึงมีทิศทางที่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับได้

จากบริบทดังกล่าว การศึกษานี้มุ่งพัฒนาองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงการบริหารการศึกษากับหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ข้อค้นพบสามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายและปรับปรุงการปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบท แนวคิดการบริหารองค์การเน้นการประสานเป้าหมาย โครงสร้าง ทรัพยากร บุคลากร และความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (จุมพล สวัสดิยากร, 2542; ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2552; ธนจรส พูนสิทธิ์, 2541; ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, 2534; พะยอม วงศ์สารศรี, 2542; มัลลิกา ต้นสอน, 2544) สำหรับบริบทการศึกษา การบริหารต้องเชื่อมโยงหลักวิชาชีพ การนิเทศ และการดำเนินงานของสถานศึกษา (จันทรานี สงวนนาม, 2545; ชาญชัย อาจิณสมาจาร, 2540, 2550; ธีระ รุญเจริญ, 2550; ประพันธ์ สุริหาร, 2547; ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, 2545, ม.ป.ป.; ภารดี อนันต์นาวี, 2551; ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2537; ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ โตวณะบุตร, 2542) ขณะเดียวกัน การบริหารบุคลากรและการบูรณาการระบบบริการต้องคำนึงถึงประสบการณ์ของบุคลากรและความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน (เด่น ชะเนติยัง, 2533; พนัส หันนาคินทร์, 2542; พิทยา บวรวัฒนา, 2546; พูลสุข หิงคานนท์, 2540; เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2546)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้
2. พัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการตามหลักพุทธธรรม
3. ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธีพหุระยะ โดยบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีแบบเจาะจง ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณเก็บด้วยแบบสอบถามหรือแบบประเมินที่พัฒนาจากกรอบแนวคิดและผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การออกแบบวิธีวิจัย การพัฒนาแบบสอบถาม และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือยึดหลักระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และการศึกษา (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543; บุญใจ ศรีสถิตนรากูล, 2555; บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ตารางที่ 1 สรุปการออกแบบการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะ/วิธีวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ	ผู้ใช้บริการ 322 คน และผู้ประเมินรูปแบบ 25 คน	แบบสอบถาม	ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ PNImodified
เชิงคุณภาพ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน	แบบสัมภาษณ์และคู่มือสนทนากลุ่ม	การวิเคราะห์เนื้อหา

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยายและสถิติที่เหมาะสมกับแบบจำลองหรือการประเมินความต้องการจำเป็น ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มวิเคราะห์เนื้อหา ตรวจสอบความสอดคล้องและสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบ รูปแบบ หรือกลยุทธ์ ก่อนนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัย ได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยุ (Mixed Research Method) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อเก็บรวมรวมข้อมูลจาก ผู้มาใช้งาน ในศูนย์นันทนาการ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการ สังกัดกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษาผู้วิจัย จึงได้กำหนดระยะการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ก. แหล่งข้อมูลและเอกสารที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เอกสารเชิงนโยบายและบริบทเบื้องต้นการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร ตลอดถึงเอกสารทางวิชาการและงานวิจัย ตำรา บทความวิชาการ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร กรอบบริบทศูนย์นันทนาการพิจารณาตามแนวทางการบริหารจัดการศูนย์นันทนาการของกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2562) และแนวคิดเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (นิรมล เสรีสกุล และธนพร โอวาทวรวรัญญู, 2565)

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล แบบบันทึกการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเพื่อใช้บันทึกประเด็นสำคัญ นิยาม องค์ประกอบ และแนวทางการการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร

ค. การรวบรวมข้อมูล โดยการสืบค้นและคัดเลือกเอกสาร เช่น เอกสารและงานวิจัย ตามคำสำคัญ (Keywords) ที่กำหนด คัดเลือกเอกสาร โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ความน่าเชื่อถือของแหล่งเผยแพร่ และความทันสมัยของเนื้อหาและบันทึกเนื้อหาที่สอดคล้องลงในแบบบันทึกข้อมูลแยกตามรายประเด็น

ฆ. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่บันทึกไว้มาจำแนกจัดกลุ่มตามความเหมือนและความต่าง การสังเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางเมทริกซ์ (Synthesis Matrix) นำองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบจากนักวิชาการแต่ละท่านมาลงตารางวิเคราะห์ความถี่ เพื่อหาข้อสรุปร่วมขององค์ประกอบหลักที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมที่สุดสำหรับนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ก. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มาใช้งานในศูนย์นันทนาการ สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 34 แห่ง ประจำปี 2568 จำนวน 2,081 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 322 คน

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire)) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการจำเป็นการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 2 ความต้องการจำเป็นการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา 2) ด้านการฟื้นฟูการเรียนรู้ในครอบครัว และชุมชน 3) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อและในการทำงาน 4) ด้านการขยายการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ 5) ด้านการยกระดับคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ 6) ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ซึ่งแต่ละคำถามจะมีคำตอบ เป็นตัวเลือก 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปข้อค้นพบสำคัญ

ประเด็น	ข้อค้นพบสำคัญ

ความต้องการจำเป็น	เร่งพัฒนาด้านการส่งเสริมการเรียนรู้การทำงาน รองลงมาคือคุณภาพการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน และเทคโนโลยีสมัยใหม่
รูปแบบที่พัฒนา	รูปแบบ 4 องค์ประกอบและกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม เชื่อมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ จิตอาสา และเครือข่ายเมือง
ผลการประเมิน	รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ V-LEARN

1. ความต้องการจำเป็น: เร่งพัฒนาด้านการส่งเสริมการเรียนรู้การทำงาน รองลงมาคือคุณภาพการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน และเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. รูปแบบที่พัฒนา: รูปแบบ 4 องค์ประกอบและกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม เชื่อมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ จิตอาสา และเครือข่ายเมือง

3. ผลการประเมิน: รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ V-LEARN

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 54.97 เพศชาย จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 45.03 อายุ 31 ปีขึ้นไป จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 29.81 อายุ 26-30 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 22.36 อายุ 21-25 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 21.74 อายุ 16-20 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 16.15 อายุ 10-15 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 9.94 ประสบการณ์ในการมาใช้ศูนย์นันทนาการ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 40.99 ประสบการณ์ 3-5 ครั้ง จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 34.16 และประสบการณ์ 6 ครั้งขึ้นไป จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 24.84

2. สภาพปัจจุบันการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการฟื้นฟูการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อและในการทำงาน ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการขยายการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ ด้านการยกระดับคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการฟื้นฟูการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน รองลงมาคือด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อและในการทำงาน ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการยกระดับคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ ด้านการ

ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการขยายการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่

เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified ในที่นี้ คือ 0.168 พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อและในการทำงาน ด้านการยกระดับคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการฟื้นฟูการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการขยายการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่

ผู้วิจัย ได้นำผลดังกล่าวมาจัดลำดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ได้ดังนี1) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้การทำงาน 2) ด้านการยกระดับคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ 3) ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) ด้านการฟื้นฟูการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน 5) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา 6) ด้านการขยายการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่

1. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้การทำงาน ความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified จำนวน 2 อันดับ ได้แก่ อันดับ 1 ข้อ 3 สนับสนุนการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต อันดับ 2 ข้อ 6 ให้ความสำคัญกับการรับรองทักษะและคุณวุฒิ

2. ด้านการยกระดับคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ ความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified จำนวน 2 อันดับ ได้แก่ อันดับ 1 ข้อ 2 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา อันดับ 2 ข้อ 1 พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน

3. ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified จำนวน 2 อันดับ ได้แก่ อันดับ 1 ข้อ 7 มีการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม อันดับ 2 ข้อ 6 ยอมรับและให้คุณค่ากับการเรียนรู้ในทุกรูปแบบ

4. ด้านการฟื้นฟูการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน ความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified จำนวน 2 อันดับ ได้แก่ อันดับ 1 ข้อ 5 ใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ อันดับ 2 ข้อ 3 สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ

5. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified จำนวน 2 อันดับ ได้แก่ อันดับ 1 ข้อ 1 มีการขยายโอกาสทางการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย อันดับ 2 ข้อ 2 การลดอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษา

6. ด้านการขยายการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ ความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified จำนวน 2 อันดับ ได้แก่ อันดับ 1 ข้อ 5 ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง อันดับ 2 ข้อ 6 ใช้เกมและการเรียนรู้ผ่านเกม

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ ในสภาวการณ์ปัจจุบันที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระบบการศึกษาในห้องเรียนเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) กรุงเทพมหานครในฐานะเมืองหลวงและศูนย์กลางของประเทศ จึงได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาไปสู่การเป็น มหานครแห่งการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมสร้างสรรค์ได้อย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสติปัญญาของพลเมือง ศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร ถือเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนและประชาชนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความต้องการของคนเมือง รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์นันทนาการแบบเดิมอาจไม่เพียงพอต่อการสร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้ ที่ยั่งยืนและมีคุณธรรม การแสวงหารูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยจึงเป็นโจทย์ที่ท้าทาย เพื่อให้การบริหารจัดการมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม การนำ หลักวุฒิธรรม 4 หรือหลักธรรมที่นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง มาเป็นแกนหลักในการกำหนดรูปแบบการบริหารจึงมีความน่าสนใจและทรงคุณค่าอย่างยิ่ง ประกอบด้วย 1) สัปปุริสสังเสวะ การจัดสิ่งแวดล้อมและบุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อต่อการถ่ายทอดความรู้ 2) สัทธัมมัสสวนะ การจัดกิจกรรมและเนื้อหาการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ ทันสมัย และถูกต้อง 3) โยนิโสมนสิการ การส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เข้ารับบริการ 4) ธรรมานุธรรมปฏิบัติ การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม การสังเคราะห์หลักวุฒิธรรมตรวจสอบจากคัมภีร์ภาษาบาลี ภาษาไทย อรรถกถา ฎีกา และปกรณวิเสสหลายฉบับ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532, 2535, 2539ก, 2539ข, 2539ค; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525, 2534) และใช้คำอธิบายร่วมสมัยด้านพุทธธรรม คุณธรรม และการบริหารเป็นกรอบตีความ (ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, 2542; พระธรรมโกศาจารย์ [ประยูร ธมฺมจิตฺโต], 2549; พระพรหมคุณาภรณ์ [ป. อ. ปยุตฺโต], 2554; พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2550)

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อให้กรุงเทพมหานครมี รูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการพัฒนาศูนย์นันทนาการ 2) เพื่อพัฒนาประชาชนทุกช่วงวัยที่มาใช้บริการศูนย์นันทนาการ จะได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองตามแนวทางมหานครแห่งการเรียนรู้ 3) เพื่อจัดทำเป็นนโยบายที่สำคัญให้แก่ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร และสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนเมืองไปสู่การเป็นเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ของ UNESCO (UNESCO Global Network of Learning Cities) อย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินงาน ได้แก่ 1) การบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ หลักวุฒิธรรม 4 และการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักวุฒิธรรม 4 2) กิจกรรมการพัฒนาการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการ สังกัดกรุงเทพมหานครด้วยกิจกรรม ได้แก่กิจกรรมที่ 1 โครงการ ธนาคารครูอาสาและปราชญ์นันทนาการ (The Mentor & Wisdom Bank)กิจกรรมที่ 2 กิจกรรม ศูนย์ข้อมูลปัญญาดิจิทัลและนิทรรศการมีชีวิต (Smart Learning Assets)กิจกรรมที่ 3 เวิร์กชอป คิดเป็น ทำได้ แก้ไขปัญหาปัญญาไว (Thinking Lab & Dialogue) กิจกรรมที่ 4 โครงการ นันทนาการจิตอาสา พัฒนาวิถีธรรม (Practical Virtue Project) และ 3) แนวทางการประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) ความท้าทายด้านความเข้าใจและการยอมรับ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและการได้รับการยอมรับจากผู้บริหารของศูนย์นันทนาการเกี่ยวกับหลักวุฒิธรรม 4 และประโยชน์ของการนำมาใช้ในการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก หากขาดความเข้าใจและศรัทธาในหลักการนี้ การนำไปปฏิบัติจริงก็จะทำได้ยากและไม่ยั่งยืน 2) ความท้าทายด้านการปฏิบัติและการจัดการ การออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการหลักวุฒิธรรม 4 อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการกับความแตกต่างของศูนย์นันทนาการ การจัดหาสื่อและทรัพยากรที่เพียงพอ การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม และการบริหารจัดการเวลา เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างรอบคอบ เพื่อให้การนำไปใช้เป็นไปได้จริงและไม่เป็นภาระที่มากเกินไปสำหรับผู้มาใช้งานในศูนย์นันทนาการ 3) ความท้าทายด้านการสนับสนุนและบริบทแวดล้อม การได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในด้านการอบรมพัฒนาผู้บริหารศูนย์ การสร้างความร่วมมือกับผู้มาใช้งานในศูนย์นันทนาการ รวมถึงการพิจารณาบริบทของศูนย์นันทนาการ เช่น ขนาดของศูนย์ ความหลากหลายของผู้มาใช้งานและข้อจำกัดของศูนย์ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของการนำรูปแบบนี้ไปใช้ หากขาดการสนับสนุนและไม่คำนึงถึงบริบทแวดล้อม อาจทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานและไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

5. อภิปรายผล

5.2.1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified ในที่นี้ คือ 0.168 พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อและในการทำงาน ด้านการยกระดับคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการฟื้นฟูการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการขยายการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่

จากผลการวิจัยนี้ผู้วิจัย มีความคิดเห็นที่สะท้อนให้เห็นถึง ศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานครสนับสนุนการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต ให้ความสำคัญกับการรับรองทักษะและคุณวุฒิ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน มีการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ มีการขยายโอกาสทางการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง ใช้เกมและการเรียนรู้ผ่านเกม ซึ่งสอดคล้องกับธีธัช วนาแสงธรรม และสราวุธ ชัยวิชิต (2568) ซึ่งพบว่าการบริหารจัดการและการจัดโปรแกรมนันทนาการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของผู้ใช้บริการ และผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการทางนันทนาการโดยรวมในระดับสูง

5.2.2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการ สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยองค์ประกอบของรูปแบบ 4 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ ในสภาวการณ์ปัจจุบันที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระบบการศึกษาในห้องเรียนเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การนำหลักวุฒิธรรม 4 หรือหลักธรรมที่นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง มาเป็นแกนหลักในการกำหนดรูปแบบการบริหารจึงมีความน่าสนใจและทรงคุณค่าอย่างยิ่ง ประกอบด้วย 1) สัปปุริสสังเสวะ การจัดสิ่งแวดล้อมและบุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อต่อการถ่ายทอดความรู้ 2) สัทธัมมัสสวนะ การจัดกิจกรรมและเนื้อหาการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ ทันสมัย และถูกต้อง 3) โยนิโสมนสิการ การส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เข้ารับบริการ 4) ธรรมานุธรรมปฏิบัติ การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อให้กรุงเทพมหานครมี รูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการพัฒนาศูนย์นันทนาการ 2) เพื่อพัฒนาประชาชนทุกช่วงวัยที่มาใช้บริการศูนย์

นันทนาการ จะได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองตามแนวทางมหานครแห่งการเรียนรู้ 3) เพื่อจัดทำเป็นนโยบายที่สำคัญให้แก่ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร และสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนเมืองไปสู่การเป็นเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ของ UNESCO (UNESCO Global Network of Learning Cities) อย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินงาน ได้แก่ 1) การบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริม มหานครแห่งการเรียนรู้ หลักวุฒิธรรม 4 และการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักวุฒิธรรม 4 2) กิจกรรมการพัฒนาการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่ง การเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการ สังกัดกรุงเทพมหานครด้วยกิจกรรม ได้แก่กิจกรรมที่ 1 โครงการ ธนาคารครูอาสาและปราชญ์นันทนาการ (The Mentor & Wisdom Bank)กิจกรรมที่ 2 กิจกรรม ศูนย์ข้อมูลปัญญาดิจิทัลและนิทรรศการมีชีวิต (Smart Learning Assets)กิจกรรมที่ 3 เวิร์กชอป คิดเป็น ทำได้ แก้ไขปัญหาปัญญาไว (Thinking Lab & Dialogue) กิจกรรมที่ 4 โครงการ นันทนาการจิตอาสา พัฒนาวิถีธรรม (Practical Virtue Project) และ 3) แนวทางการประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์นันทนาการเพื่อส่งเสริมมหานครแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์นันทนาการสังกัดกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) ความท้าทายด้านความเข้าใจและการยอมรับ 2) ความท้าทายด้านการปฏิบัติและการจัดการ การออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการหลักวุฒิธรรม 4 อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ความท้าทายด้านการสนับสนุนและบริบทแวดล้อม การได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในด้านการอบรมพัฒนาผู้บริหารศูนย์ การสร้างความร่วมมือกับผู้มาใช้งาน ในศูนย์นันทนาการ รวมถึงการพิจารณาบริบทของศูนย์นันทนาการ

ในภาพรวม ข้อค้นพบยืนยันความสำคัญของการเปลี่ยนหลักธรรมจากแนวคิดเชิงนามธรรมให้เป็นพฤติกรรม กระบวนการ และเกณฑ์ติดตามที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมรับผิดชอบผลลัพธ์ของผู้เรียนและสถานศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอนทั่วไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้มาใช้บริการศูนย์มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนรู้

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารศูนย์ควรส่งเสริมให้ผู้มาใช้บริการศูนย์มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการนำรูปแบบไปใช้ในระยะยาว เปรียบเทียบระหว่างบริบท และพัฒนาตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน บุคลากร และองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). แนวทางการบริหารจัดการศูนย์นันทนาการ. โรงพิมพ์เอส. ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์.

จันทรานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. บุ๊คพอยท์.

จุมพล สวัสดิยากร. (2542). *หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์*. โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ.

ชาญชัย อาจิณสมาจาร. (2540). *ศัพท์การบริหารการศึกษา*. ไทยวัฒนาพานิช.

ชาญชัย อาจิณสมาจาร. (2550). การนิเทศการศึกษา. โรงพิมพ์เคแอนด์พีบุ๊คส์.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2552). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการฉบับปรับปรุงใหม่*. ซีเอ็ดเคชั่น.

ธนจรส พูนสิทธิ์. (2541). *การจัดการองค์การและการบริหาร*. สหธรรมิก.

ธีธัช วนาแสงธรรม, และสราวุธ ชัยวิชิต. (2568). การศึกษาศักยภาพการให้บริการนันทนาการของศูนย์นันทนาการ ณ อาคารสถาบันวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา สนามกีฬาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 60 พรรษา. วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ, 51(1).

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2534). *องค์การและการจัดการ*. อักษรปริทรรศน์.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. ข้าวฟาง.

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. (2542). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิรมล เสรีสกุล และธนพร โอวาทวรวรัญญู. (2565). *การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในการขับเคลื่อนแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาย่านกะดีจีน-คลองสาน*. วารสารสถาบันพระปกเกล้า.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. บริษัท สุวีริยาสาสาส์น จำกัด:

บุญใจ ศรีสถิตนรากูล. (2555). *การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประพันธ์ สุริหาร. (2547). *ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร*. ขอนแก่น: ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. (2545). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. บพิธการพิมพ์.

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. (ม.ป.ป.). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. หน้า 16 – 17.

พนัส หันนาคินทร์. (2542). *ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร*. จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป. (2549). *ธ*. 9. Ph. D.. พุทธวิธีบริหาร. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. (2554). *อ*. ปยุตฺตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ 1/ยุติ (พิมพ์ครั้งที่ 17). โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. (2550). *วชิรเมธี)*. คนสำราญงานสำเร็จ (พิมพ์ครั้งที่ 3). บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พลับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.

พะยอม วงศ์สารศรี. (2542). *องค์การและการจัดการ*. พรานนกการพิมพ์.

พิทยา บวรวัฒนา. (2546). *การบริหารเชิงบูรณาการ*. นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.

พูลสุข หิงคานนท์. (2540). *ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารระบบบริการพยาบาล*. ชุดวิชาการพัฒนาศักยภาพระบบบริการพยาบาล หน่วยที่ 3. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภารดี อนันต์นาวี. (2551). *หลักหาร แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี: มนตรี. มิเกล กาไรซาบาล.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2537). *การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ โตวณะบุตร. (2542). หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มยุรี อนุมานราชธน. (2547). *นโยบายสาธารณะ แนวความคิด กระบวนการและการวิเคราะห์*. คะนึงนิจการพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ก). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ข). ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ค). ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณวิเสโส. โรงพิมพ์วิญญาณ.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณวิเสโส อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอฏ□กถา. (2532). *โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรฏเตปิฏกำ 2525*. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. (2534). *โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย*.

มัลลิกา ต้นสอน. (2544). *การจัดการยุคใหม่*. เอ็กซเปอร์เน็ท จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. ราชบัณฑิตยสถาน.

อุทุมพร จามรมาน. (2541). *โมเดล*. วารสารวิชาการ, 1(3), 22–26.

เด่น ชะเนติยัง. (2533). *การบริหารงานบุคคล*. ม. ป. ท.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2546). *การจัดการสมัยใหม่*. เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

เบญจพร แก้วมีศรี. (2545). *การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]*.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of education (3rd ed.)*. McGraw-Hill.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.